

I början av juni samlades ett 80-tal deltagare från idéburna organisationer, Göteborgs stad och Västra Götalandsregionen när Överenskommelsens första dialogmöte genomfördes i Göteborg. På programmet stod både information om hur dialogarbetet förs i Göteborgsregionen och information om de erfarenheter parterna gjort under arbetet med den nationella Överenskommelsen.

”Det handlar om att möta varandra, se varandra och respektera varandra”

– För oss är det viktigt, vartenda litet steg vi tar genom att diskutera, att möta varandra, för att göra Göteborg lite helare, sa **Dario Espiga**, kommunalråd (s) i Göteborg när han hälsade välkommen och inledde dagen.

Han beskrev när han mött en grupp äldre personer som samlade in rullstolar som skulle skickas vidare till Chile:

– Det är folkhälsa: att tillsammans göra något som någon tycker är betydelsefullt och viktigt. Att tillsammans skapa mervärde, både för sig själv, för dem man är till för och för samhället. De politiska partierna har försökt att sätta en miniminivå för samarbetet på pränt i den nationella Överenskommelsen. Här i Göteborg är vi precis mitt i det arbetet. Det handlar om att möta varandra, se varandra, och respektera varandra.

Hanna Broberg, ansvarig för Överenskommelsekansliet, var dagens moderator och inledde programmet med att visa filmen om Överenskommelsen (filmen finns att se på www.overenskommelsen.se).

Strukturen på samtalet följer en viss logik

Lars Pettersson, generalsekreterare för Famna och initialt ordförande i den gemensamma arbetsgruppen för uppföljning beskrev varför och hur den nationella Överenskommelsen kom till. Många som var huvudaktörer i dialogprocessen kommer till tals i filmen. En som hade stor betydelse var Peter Örn:

– Han fick i uppdrag att leda dialogprocessen. Det var han som såg till att det blev en dialog som just betecknats som inkluderande. Det var en i sanning öppen dialog med en bred sändlista, ett genuint inkluderande arbete. Och Peter Örn var garanten för att kunna ha lyhördheten inför det vi ville ta upp.

Lars Pettersson gjorde en snabb tillbakablick och jämförde det som görs idag – och konstaterade att det är mycket som är annorlunda om man ser 30 år tillbaka. Det svenska samhället har förändrats och civilsamhällets organisationer har fått en radikalt förändrad roll i välfärden. Lars Pettersson beskrev också utvecklingen som så småningom ledde fram till Överenskommelsen, en utveckling där civilsamhällets organisationer spelat stor roll. Bland annat beskrev han utredningar som gjorts sedan 1980-talet och hur de talat om sektorn, från osynlighet till en allt större synlighet.

– Mycket kunskap har publicerats de senaste 15 åren. Till exempel började Göteborgs universitet, Ersta Sköndal högskola och Handelshögskolan i Stockholm forska om oss på ett mycket mer systematiskt sätt på 90-talet. Kunskapen om oss växte betydligt under de här åren. Vi själva synliggör oss genom att samarbeta.

Lars Pettersson beskrev processen som ledde till 2006 års regeringsförklaring, som talar om sektorn på ett särskilt sätt, som sedan ledde till inbjudan till överenskommelsedialogen.

En viss logik

Dialogen utformades på ett särskilt sätt:

– Strukturen på samtalet, och överenskommelsen, följer en viss logik. För det första: det finns gemensamma mål. För det andra: det finns ett antal principer som måste prägla det fortsatta umgänget. Alla parter ägnade mycket tid åt detta, och det var inte lätt att få ner texten på papper, men det är väldigt viktiga frågor.

För det tredje definierades de hinder som finns för utveckling, och till sist, för det fjärde, bestämdes vars och ens åtgärder.

– Vi angav olika hinder som vi åtog oss att åtgärda. Det här är en möjlig modell för hur man kan arbeta, betonar Lars Pettersson.

Viktiga måsten

Han beskrev också några viktiga måsten:

Att det finns ett brett politiskt stöd.

– Det var ett krav från organisationsvärlden. Det var ett krav för att vi skulle underteckna en överenskommelse och delta i arbetet. Det är också därför mål och principer har ett brett stöd.

Efter att en överenskommelse är sluten måste det finnas en politisk förankring på högsta nivå.

– Det måste finnas ett fortlöpande politiskt intresse, att värna den och se till att den hålls vid liv.

Hur vi hanterar frågan om röst och/eller service.

– En del hävdar en motsättning, och andra menar att det hänger väldigt nära ihop. Oavsett vilket måste den frågan hanteras på ett klokt och förståndigt sätt.

Föreningarna måste avsätta tid för att delta i dialogarbetet. Trots knappa resurser.

– Bristen på resurser för föreningar som anslutit sig till överenskommelsen är ett problem. Glöm inte den frågan här i Göteborg, uppmanade Lars Pettersson.

Något som aldrig tidigare gjorts

Mia Nilson arbetar på Integrations- och jämställdhetsdepartementet. Hon beskriver hur Överenskommelsen på det sociala området fått betydelse för arbetet där:

– När politikens mål för det civila samhället ska följas upp använder vi Överenskommelsens principer. Nu har vi precis kommit fram till ännu en överenskommelse. Den är gul (den förra var grön) och finns inom integrationsområdet.

Mia Nilson poängterar att man på det lokala planet inte kan eller behöver göra skillnad på de olika områdena, det är på den nationella nivån man behöver arbeta så. Efter social vård och omsorg och integration är kulturområdet på gång med en dialog.

– Den här processen är någonting som aldrig tidigare gjorts. För organisationerna var det viktigt att man tydliggjorde rollerna mellan det offentliga och organisationerna, att målet var en överenskommelse.

Vi får allt fler organisationer som är både röstbärare och utförare. Många organisationer pekade också på ett återkommande problem: ”projekto”. Ena året kunde man få extra pengar om man inriktade sig på barn – även om grunduppdraget kanske var annorlunda, och nästa år var det någonting annat man kunde få extra pengar för.

Dialogen som verktyg

Dialogen som verktyg var ett ändamål i sig, berättar Mia Nilson, för både regering och opposition, och något som efterfrågades av organisationerna.

– Finns det inte ett nätverk av organisationer i kommunerna kanske det blir kommunen som bjuder in till dialog, och så har också skett på olika ställen. Skulle vi få ett regeringsskifte till hösten är fortfarande vision och principer desamma. Men det blir säkert ett annat tonläge i texten om ”regeringens utgångspunkt”.

Mia Nilson betonar att ett sådant här dokument måste vara dynamiskt. Sedan är det upp till organisationerna att använda det som ett verktyg.

– Beslutet om Överenskommelsen fattades den 23 oktober 2008. Därefter jobbar vi med uppföljning på olika sätt. När det gäller regeringens åtgärder har vi bland annat ett pilotprojekt för utvecklat samråd, vi har för avsikt att implementera detta i hela regeringkansliet. Och det har fått ringar på vattnet, till exempel ringer myndigheter och vill

veta hur man gör när man ska prata med idéburna organisationer. Det kommer att ta tid, givetvis, men det är ett arbete som påbörjats, säger Mia Nilson.

När det gäller kulturdialogen är det inte uttalat att den ska komma till en överenskommelse, säger Mia Nilson. Kanske blir det ett policydokument. Det spelar inte så stor roll vad man kallar det.

– Det viktiga är att man utgår från något gemensamt efter en dialog, och att det som sker måste ske på det lokala planet.

Varje svårighet bär i sig en möjlighet

I Göteborg har ett samverkansråd bildats, där representanter från de idéburna organisationerna och Göteborgs stad samverkar.

Marie Larsson, på social resursförvaltning i Göteborgs stad, fick i uppdrag att leda arbetet i sin förvaltning med utvecklad samverkan med den sociala ekonomins organisationer.

– Vi har följt den nationella processen ganska nära och samverkat med Sveriges Kommuner och Landsting i frågan, beskriver Marie Larsson. I Göteborg finns det också ett långt och gediget arbete med stöd till föreningslivet. År 2007 bestämde politikerna sig för att det inte bara skulle vara stöd, utan ville också få till en samverkansprocess. Därför gavs uppdrag och resurser till en social resursnämnd inför 2008.

I samarbete med paraplyorganisationer hade man miniråd på förvaltningen, med Handikappförbunden (HSO) och Göteborgs Föreningscenter (GFC).

Per Eckerdal, Dario Espiga och Marie Larsson

– Ganska tidigt hade vi politiska riktlinjer. Politiken ville att vi någonstans i framtiden skulle ha gemensam linje för Göteborgs stad. Man ville ha en helhetssyn och en helhetslösning. Vi har ju 21 stadsdelar i Göteborg så det kan vara lite problematiskt att samverka med oss.

Behov av stora dialogmöten

– Vi bestämde oss för att bjuda in brett, drygt 100 personer från ideella organisationer anmälde sig, berättar Marie Larsson. Vi frågade: "Vad vill ni ha av kommunen, vad finns det för hinder?" Vi hade tänkt fortsätta arbetet med mindre dialoggrupper, men det visade sig att det fanns ett stort behov av att fortsätta ha stora dialogmöten, 100 personer kom varje gång.

Man hade dialogmöten om riktlinjer, volontärfrågan och en rad andra områden. Under 2008 var kommunen motorn, bjöd in till möten, och hade idéer om teman för mötena.

– 2009 ville vi ta nästa steg, att organisationerna fick ha sin egen dialog och hitta gemensamma punkter. Göteborgs Sociala Ekonomi, som är en regionförening för paraplyorganisationer, jobbade själva med att bjuda in medlemmar ur de olika organisationerna för att diskutera vad de ville få ut av en utökad samverkan med kommunen. Det ledde till ett samverkansråd som forum att diskutera gemensamma frågor i och vi gjorde upp en gemensam handlingsplan.

Ett visionsarbete startades, och bland frågorna för samverkansrådet fanns bland annat en kartläggning av befintliga råd, grupper och nätverk, gemensamma spelregler eller överenskommelser, möjliga avtal och partnerskap, kunskapspridning och att vara ett forum för utveckling.

Spelregler mest spännande

Per Eckerdal, som bl.a. är ordförande för Bräcke Diakoni och Famna, är en av de idéburna representanterna i samverkansrådet.

– Mest spännande just nu är gemensamma spelregler, menar han, och den nationella Överenskommelsen. Det är det vi måste starta med. Det bildar en utgångspunkt för mycket annat vi kan arbeta gemensamt med.

– Vi är precis i början av en lokal dialogprocess, och vi har försökt hitta konturerna för hur det ska gå till. Samverkansrådet är processägare. En liten arbetsgrupp arbetar fram konkreta underlag som så småningom ska kunna bli texter.

– För att ge legitimitet kring processen måste vi bjuda in till öppna möten där alla har möjlighet att vara med, att ge sin röst, betonar Per Eckerdal. Och förhoppningsvis kommer en inbjudan in till ett öppet möte för den lokala överenskommelseprocessen redan i slutet av september.

Per Eckerdal menar att frågorna blir mycket mer konkreta på lokal nivå – något som också kan göra processen svårare.

– Men varje svårighet bär i sig en möjlighet – och det finns ett antal. Vi kan få med hela bredden. Den nationella överenskommelsen handlar om det sociala området. Lokalt talar vi om vård och social omsorg, integration, kultur, idrott, fritid, arbetsmarknad, socialt företagande, miljö, skola, och andra områden.

En annan möjlighet är att det inte bara är en nämnd, utan hela stadens politiska liv och förvaltning som dras in i processen, menar Per Eckerdal.

– En tredje möjlighet är att mångfald blir en normalitet. En attityd- och kunskapsförändring som innebär att kraften av medborgarnas eget engagemang finns med som en självklarhet i alla sammanhang, både som röstbärare och som alternativ utförare. Vi blir inte ett undantag från det normala.

Ytterligare en möjlighet är att med dialogprocessen hitta former så att var och en av den stora mångfald organisationer har möjlighet att göra sin röst hörd och bidra till kvaliteten i en blivande överenskommelse.

Långsiktighet och förankring

– Jag tror att vi tillsammans, om vi tar lite tid på oss, och vågar oss in i ett äventyr där det inte är riktigt klart vad resultatet kommer att bli, kan hitta en lokal överenskommelse som blir en grund för att undanröja hinder och stimulera den sociala ekonomins tillväxt här i Göteborg. Som leder till ökade kunskaper och förändrade attityder, inte minst hos våra vänner inom den offentliga sektorn. Och som leder till schysst hantering i framtiden av idéburet företagande. Jag tror att vi tillsammans ska kunna åstadkomma det här. Men vi är precis i början. Det är spännande!

Dario Espiga är socialdemokratiskt kommunalråd i Göteborg, och han pekade på några viktiga områden ur den politiska synvinkeln inför starten med detta arbete: långsiktighet och förankring.

– Uppdraget kommer från kommunfullmäktige, det är viktigt att poängtera. Bägge blocken är representerade i samrådsgruppen. Legitimitetsproblemet är kanske största utmaningen vi har, att förankra oss, och låta alla föreningar göra sin röst hörd.

Det är bara vinster att göra för alla, menar Dario Espiga. Den som tjänar allra mest på det här är den vanliga göteborgaren, samhället blir starkare.

Ta med ett antal hinder

Göran Pettersson, generalsekreterare för Forum för Frivilligt Socialt Arbete och ordförande i de idéburnas samordningsgrupp beskrev arbetet kring gruppen och hur de idéburna försökte samlas.

– Hur skulle vi utse representation? Och hur skulle vi hantera gemensamma åtaganden? Hur skulle de bli verklighet?

Att bilda samordningsgruppen var en väldigt besvärlig process. Till slut enades man om att alla som ställt sig bakom Överenskommelsen skulle erbjudas en plats i samordningsgruppen. Tillsammans skulle man ta fram en struktur – men betonade samtidigt att det inte skulle finnas några stadgar, det skulle inte vara en förening, bara ett beslut om att samverka. Ingen gemensam ekonomi, inga förpliktelser.

– Vid ett årligt möte väljs sju personer. Den gruppen utser fyra representanter till parternas gemensamma arbetsgrupp.

Göran Pettersson betonar att det inte finns några extrapengar:

– Ska det bli måste vi själva göra det, och det finns ett värde i det också, säger han och en av de saker man skapat utan gemensamma pengar är webbplatsen www.ideburna.se.

Utgångspunkterna

De idéburnas samordningsgrupp har några viktiga utgångspunkter:

- Vi vill tydliggöra och stärka den oberoende rollen och självständigheten
- Vi vill vara med och utveckla demokrati och välfärd. Vi ska inte ersätta det offentliga åtagandet. Det ideella arbetet, frivilliga arbetet är en del i välfärden men inte likhetstecken med offentliga åtaganden.
- Vi vill ha någon form av strukturerad dialog kring kunskaper, erfarenheter och brister.
- Vi hade några viktiga krav: SKL skulle vara med i samarbetet. Arbetet ska ske lokalt. Den nationella överenskommelsen har en viss betydelse, men det viktigaste sker lokalt.

Det finns många skäl till att det här arbetet är viktigt, menar Göran Pettersson.

– Vi vill motverka en likriktning av sektorn. Vi vill tydliggöra från vem man har uppdraget. Vi har kommit till utifrån en idé och det är den idén som ska styra vad vi ska göra! Det är viktigt att få respekt för den hållningen. Att synliggöra sektorns samhällsroll och vad vi faktiskt bidrar med var ett annat ingångsvärde. Från att ha varit en blind fläck har bland annat de olika politiska processerna och forskningen bidragit till att synliggöra oss. Den nationella överenskommelsen är en del av det arbetet. Den idéburna sektorn är gigantisk. Hela den ideella sektorn gör 640 miljoner arbetstimmar, vilket motsvarar 400 000 årsarbetare, säger Göran Pettersson.

En annan utgångspunkt var behovet att skapa en struktur för dialog. Att komma bort från det personbundna.

– Att skapa sammanhang där man får access till den politiska agendan. I den här strukturen är det viktigt att vi samordnar oss, men det är lika viktigt att departementen gör det.

Än så länge är det de facto så att den ena handen inte vet vad den andra gör, menar Göran Pettersson. Men det har Överenskommelsen bidragit till att förbättra, åtminstone vissa delar.

– Det gäller att samordna så att frågorna inte bara går i stuprör utan får förankring i hängrännor!

Göran Pettersson tycker att det är viktigt att skapa strategiska plattformar. Att hitta de värden man kan enas om.

– Det var inget lätt arbete att få fram principerna. Man måste förstå att man inte kan driva EN organisations frågor. Vi identifierade ett antal hinder. Lagen om offentlig upphandling, investeringskapital, skatteregler...

Och det är också Göran Petterssons råd till de närvarande:

– När man kommer till det första dialogmötet: ha med ett antal hinder. Det underlättar arbetet!

Den nationella överenskommelsen blir en mall

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, kom med i bilden under dialogprocessen, och det var viktigt för de idéburna organisationerna att SKL var med.

Anna-Karin Berglund, som arbetar med samverkan med civilsamhället inom SKL beskriver hur SKL arbetar:

– Vi ska stödja våra medlemmar; vi ger stöd, hjälp, inspiration att samverka på ett bättre sätt. Vi kom in i Överenskommelsen och gjorde åtaganden på generell nivå. Det är upp till varje kommun och varje landsting eller region vad de vill, vi kan inte peka med hela handen. Vi ska föra ut information, göra Överenskommelsen känd, inspirera, stödja och hjälpa regioner och kommuner som vill öka samverkan.

Stödet består till exempel i att SKL driver nätverk. SKL sitter också med i den gemensamma arbetsgruppen.

– Den nationella överenskommelsen verkar bli en ”mall” för många regioner som vill börja jobba med det här. Man tar till sig de gemensamma principerna.

Civilsamhällets organisationer söker mer samverkan, menar Anna-Karin Berglund, både med kommuner och med varandra.

– Nya paraplyorganisationer uppstår. Sveriges Föreningar är väl den senast på föreningskartan, de vill organisera föreningsråd i kommunerna. Det har medfört att lärandeprocessen går snabbare. Det har uppstått ett begynnande offentligt samtal om civilsamhällets roll i den framtida välfärden.

Civilsamhället har en viktig roll som demokratiskola. Och som röst, som service, som utveckling.

– Hur många invånare i din kommun är mellan 16 och 84 år? frågade Anna-Karin Berglund. 48 procent av dem arbetar fyra timmar/vecka, 52 veckor om året – så får man en siffra på hur mycket ideellt arbete som utförs i din kommun under ett år. För en stad som Nyköping betyder det 3-3,5 miljoner ideella timmar per år.

Vilka relationer är viktiga att utveckla?

Så fick deltagarna diskutera med sina bordsgrannar vilka relationer mellan kommun och civilsamhället man tycker är viktiga att utveckla framöver. Några synpunkter som framkom var att det är viktigt med dialogmöten, men att man även samlas i mindre möten och

diskuterar till exempel utvecklingsfrågor. Rollerna med nya utförare inom hemtjänsten, till exempel, behöver diskuteras. Från en grupp framfördes att man saknade dialogen med den politiska nivån. En annan fråga som lyftes var hur man kommunicerar, även ur tillgänglighetsaspekter.

Anna-Karin Berglund beskrev den kartläggning SKL gjort med relationerna till organisationer i elva kommuner.

– Det kan se väldigt olika ut i vårt avlånga land, betonade hon, och beskrev några saker som är mycket aktuella för medlemmarna i SKL. Det finns enormt intresse hos kommunerna att organisera och samordna i frivillighetscentraler och liknande. Det finns också ett intresse för brukaren, patienten, den som tar del av välfärdstjänsten. Att man vill ändra perspektiv och se brukaren som en resurs och inte bara passiv mottagare.

Samarbete i nätverk och partnerskap utvecklas allt mer inom kommunala verksamhetsområden.

– Man får tillgång till mer resurser, bredare kompetens, starkare legitimitet. Men – det är viktigt att se att man har olika roller i det här sammanhanget, olika drivkrafter och olika ingångsvärden.

Ur ett kommunalt perspektiv är det viktigt att fundera över några punkter, menade hon:

– Att bygga upp en samverkanskompetens i den kommunala organisationen. Förmågan att kunna aktivera och mobilisera krafter, förmågan att kombinera nyttiga egenskaper och resurser, skapa vinna-vinnasituationer, balansera maktförhållanden och för den kommunala partens del, fortsätta vara en garant för det allmännas bästa och demokratin.

Hur kan Överenskommelsen påverka samverkan?

Under eftermiddagen fick deltagarna diskutera i grupper utifrån den nationella Överenskommelsens sex principer. Här följer en redovisning av samtalen i grupperna.

Självständighet och oberoende

”Vi pratade mycket om att tydliggöra våra roller – det är viktigt för att kunna vara självständiga och oberoende. Överenskommelsen kan påverka samverkan genom att sprida sig ”ner” i organisationen, till kommunala bolag, till Arbetsförmedling, Försäkringskassa etc., så att det blir en spridning och samverkan sker överallt. Samverkan kan ske direkt med kommun eller politiker eller genom paraplyorganisationer och nätverk på olika sätt”.

Dialog

”Vi hade en dialog!

Det fanns en känsla av att vi jobbat med dialog i flera år i Göteborg – det fanns en frustration hos vissa i gruppen: det är mycket prat och behöver bli handling. Vad får de ideella ut av detta? Dels individen, dels organisationen? Ger Överenskommelsen mer pengar till organisationer inom det sociala området? Räcker det med att ha en demokratisk dialog? Vi

behöver ta nästa steg – göra en handlingsplan. Där förutsättningarna finns med, alltså medlen. Vi vill se mer resultat. Närheten till politikerna kom upp också. Det är svårare att komma nära dem som har makten. Hur gör man?”

Kvalitet

”Kvaliteten utvecklas genom dialogen, men vi menar olika när vi pratar om kvalitet. Vem sätter agendan på vad kvalitet är? Samarbetet är bra om det är bra mellan kommuner och organisationer = kunskapsöverföring = kvalitet. Vilka processer är det som ska kvalitetssäkras? Det är bra att de idéburna är vakhundar och det är bra för den offentliga sektorn. Men det gäller att ha tydlighet i dialogen! Genom dialogmötena har vi organisationer blivit bättre på samarbete idag än tidigare. Vi tycker man ska skapa olika forum där man kan mötas utifrån ett speciellt ämne”.

Långsiktighet

”Det har blivit bättre i Göteborg, men det var en viktig fråga i de tidiga dialogmötena. Föreningsbidragens kortsiktighet har varit en stor oro för föreningarna i Göteborg. Det har lugnat ner sig nu eftersom man vet att om man har en verksamhet som rullar på får man också bidrag. Och det är bra ur trygghetssynpunkt, men ställer till besvär för dem som är nya inom socialt arbete i frivilligsektorn som vill komma in och också få en bit av kakan. Det skulle vara intressant att veta hur regionen jobbar i de här frågorna långsiktigt. Kommunikation är viktigt för långsiktighet. Att hitta ett bra sätt, att skapa en kommunikationsplattform för att föra tillbaka information.”

Öppenhet och insyn

”När det gäller insyn har vi olika erfarenheter. Några av oss tyckte att man får bidrag men kommunen har ingen insyn sen, vet inte riktigt vad man gör. Men vi tycker att det är viktigt att de har en viss insyn och vet vad de ger pengarna till. Samtidigt är det viktigt att hålla den där balansgången. Kommunen ska få insyn men inte komma in och styra hur vi ska jobba. Det är viktigt att kommunen har kunskap om organisationens innehåll.”

Mångfald

”Vi pratade om goda exempel. När man kan finna dialog och gemensam problemlösning på olika områden. Och även om hur man som organisation finner trygghet i dem man kommunicerar med, och att det tar lite tid. Det är viktigt att alla parterna behöver vara införstådda med principerna. Och att överenskommelsen understryker viktigheten av samverkan för alla parter. För att mångfald ska kunna utvecklas är kontinuitet viktigt – samtidigt som det kan göra det svårt för nya organisationer att komma in.”

Mångfald blir en normalitet

Dagen avslutades med ett panelsamtal som leddes av dagens moderator Hanna Broberg. Medverkande var Charlotta Karlsdotter, Röda Korset Region Väst, Mia Nilson, Integrations- och jämställdhetsdepartementet, Annika Tännström, regionråd Västra Götalandsregionen, Göran Pettersson, ordförande i samordningsgruppen samt Carina Liljesand, kommunalråd i Göteborg och vice ordförande i den sociala resursnämnden.

– Mångfald blir en normalitet. Det är det som hela Överenskommelsen handlar om, att ge en möjlighet till mångfald och hitta olika arbetssätt som passar olika individer och grupper, inledde **Annika Tännström**.

*Mia Nilson,
Annika Tännström,
Charlotte Karlsdotter,
Göran Pettersson och
Carina Liljesand*

Charlotte Karlsdotter berättade att Röda Korset hade ett möte förra våren i Västra Götaland, och började föra en liten dialog:

– Vi har varit lite osäkra på HUR vi ska samarbeta. Efter den här dagen känns det som om vi kan ta nästa steg. Men det kommer att ta tid! Västra Götalandsregionen består av 49 kommuner, och där har vi 250 lokala föreningar. I varje kommun har vi flera lokala föreningar som måste hitta sin väg till samarbete. Och vi måste samordna oss.

Inte en fråga om pengar

– Hur jobbar vi med engagemanget utan att störa föreningsintegriteten? undrade **Carina Liljesand**. Vi från kommunens sida måste ta vårt ansvar. Det gäller att hitta den balansen mellan det fantastiska engagemanget och kreativiteten och kommunens ansvar. Varje gång jag kommer på den här typen av träffar kommer vi ett steg närmare.

När det gäller pengar – lägg det åt sidan, menade hon.

– Man vet aldrig hur mycket pengar kommunen har, och det finns alltid ett önskemål från föreningarna att få extra bidrag. Överenskommelsen handlar i första hand om legitimiteten, att föreningslivet har sitt liv.

Göran Pettersson beskrev att man hade samma diskussion på nationell nivå.

– Det blev väldigt tydligt – det här handlar inte om pengar i första hand. Utan om tillgång, access, till den politiska agendan och att tydliggöra ideell sektor.

Sedan finns alltid pengafrågan: ideellt arbete kostar pengar. Frivilligt arbete är inte gratis.

– Det är oavlönat, oarvoderat, men alla strukturer runt det; rekrytering, utbildning... liksom i alla andra sammanhang kostar det pengar. Jag tror att när vi har överenskommelserrelationer med regering och SKL så kommer våra frågor visa behov av infrastruktur kring det frivilliga arbetet.

Ideologisk fråga

Mia Nilson menade att det är en ideologisk fråga i grund och botten. Den ideella sektorn är inte ett komplement till det offentliga. Utan tvärtom.

– Och hur syns det? Kanske inte på att man får mer pengar utifrån ansökningar. I Överenskommelsen har vi respektive parts åtgärder. Regeringen lägger in pengar i konkreta åtgärder. Det är viktigt att synliggöra det. De åtgärderna förnyas varje år. Men – det som betyder någonting i sammanhanget är hur man synliggör civila samhällets organisationer, och det har till exempel att göra med ramberedningen inför budgetpropositionen som läggs i höst. Sedan Överenskommelsen kom har vi den som verktyg för att lägga in och synliggöra ideella sektorn. Det gör skillnad på sikt, men är kanske svårt att mäta.

– När vi pratar om pengar så kan de komma på olika sätt, men inte bara precis genom bidraget, därför är det fel att börja tala pengar. I Göteborg kan vi se inom våra upphandlade platser att det faktiskt blir mer och mer organisationer, och att kommunen idag inser att det

finns organisationer som kan sköta vissa saker bättre än kommunen själv gör, berättar Carine Liljesand.

Mellan kommuner och region finns inte precis något samarbete i Göteborgsregionen, snarare finns det vattentäta skott emellan, menar både Carina Liljesand och Annika Tännström.

– För regionens del handlar det mycket lite om bidrag, det ligger mer på kommunerna, säger Annika Tännström. Det vi kan göra är att riva hinder för samverkan och motverka stuprörstänkande. Men vi har en ganska lång väg att gå för att riva murarna.

– Hur kan man som organisation komma närmare politiken och komma in tidigare och påverka? frågade Hanna Broberg.

– När man genomför lokal överenskommelseprocess är en av de stora effekterna tillitsskapandet. Det behövs en struktur, men det behövs också tilliten. Så att det blir ett bra samtal mellan det offentliga och de idéburna. Den ömsesidiga respekten, tillit och en struktur, då kan det bli väldigt bra, menar Göran Pettersson.

– Själva ordet samverkan betyder så mycket – verka samman, verkstad. Samverka, det är när man bjuder in intresserade och berörda föreningar, och säger: ”vi har ett gemensamt problem, hur ser ni på det här, hur ska vi lösa det?” och sätter sig med ett vitt papper och samverkar, sa Annika Tännström. Det är så viktigt att få in till exempel patientföreningar, anhörigföreningar, så tidigt som möjligt.

Carina Liljesand berättade att i sociala resursnämnden har man en hyfsat bra organisation riggad, som gör att man som förening kan komma in tidigt i processen, från olika håll – men det är i en förvaltning och nämnd.

Hanna Broberg: Hur bevarar man självständigheten?

– Genom att inte sätta sig i knät, sa Göran Pettersson. Det ställer rätt stora krav på organisationerna. Man ska vara väldigt klar över vem som är uppdragsgivaren (medlemmar, till exempel). Inte charmas av makten. Det ställer krav på integriteten i organisationen. Det enda sättet är att ständigt föra en ideologiskt levande diskussion – vem är vi till för? Och ha kurage nog att säga nej till vissa saker. Vi blir inbjudna till en mängd olika saker. Plötsligt sitter vi med en mängd förfrågningar som vi egentligen inte har resurser till. Det kommer förväntningar – och det är en väldig utmaning för oss.

Vad kan Överenskommelsen säkerställa för Röda Korset?

– Jag kan hoppas på att överenskommelsen kan hjälpa till att säkerställa maktbalansen, svarade Charlotte Karlsdotter. Ska man vara språkrör? Eller finns det olika dilemman i att man är beroende av tjänstemän som fattar beslut, och att man lätt hamnar i situationer eller i en rädsla för att inte få bidrag?

Stridshingst

– Min idealbild – Dario nämnde frivilligrörelsen som en vakthund – men jag skulle vilja se den som en stridshingst. Med alla fyra hovarna fast i marken, aktiv mer än reaktiv. Det är ett utökat uppdrag jämfört med att vara vakthund, sa Annika Tännström. Jag vet att det finns så mycket kraft i de här organisationerna. Det är viktigt att det finns strukturer som bär. Det

ideella arbetet bygger på en eller flera eldsjälar som driver – det måste finnas en struktur som bär även när den här eldsjäl ger sig av, så att resten kan fortsätta och känna sig trygga i strukturen tills en ny eldsjäl kommer.

– Peter Örn kallade det för ”subjekt” istället för stridshingst, sa Mia Nilson. ”Var subjekt och tro på er själva”. Inte bara gentemot makten, utan även gentemot varandra. Jag håller med: Krutet finns ju i organisationerna – vad händer om allt det släpps loss? Det skulle hjälpa oss som arbetar med dessa frågor om krutet som finns inte bara syns i fantastisk verksamhet, att man inte bara är mottagare av bidrag utan även röst.

Hanna Broberg: 25 procent av befolkningen är inte engagerade i organisationerna. Hur når organisationerna den gruppen?

– 25 procent kommer inte i kontakt med det frivilliga arbetet av socioekonomiska skäl, sa Göran Pettersson. Det är så paradoxalt att de som är heltidsarbetande, välutbildade småbarnsföräldrar är de som arbetar ideellt. Där har vi ett jättearbete. Etablerade organisationer måste våga hitta samverkansformer med nya nätverk, det kan handla om sociala arbetskooperativ till exempel, i områden som är socioekonomiskt utsatta. Idag görs det mycket men finns ingen samlad strategi. Men många organisationer jobbar med frågorna.

– Det här är ett exempel på sådant man kan ta med sig in i en överenskommelseprocess, betonade Hanna Broberg. Det finns olika exempel på överenskommelsearbete ute i landet. Man kan fundera över: hur börjar man? Ibland har det varit de idéburna som drivit på, en liten grupp ibland, ibland öppen för att ta in fler. Ibland har politiken bjudit in, och ibland är det tjänstemän som drivit på och fått med sig politiken. Sedan ska man försöka hitta en struktur för det här.

Vad föreställde du dig att Överenskommelsen skulle leda till?

– Vi önskar att det ska finnas många olika alternativ för att Sverige är avlångt och vi har olika behov, säger Charlotte Karlsdotter. Men man måste också ha gemensamma utgångspunkter. Vi har pratat om att vi ska kunna hjälpa till med till exempel mallar, strukturer för att kunna arbeta på ett strukturerat sätt med överenskommelsen. När det gäller socioekonomiskt utsatta områden gör vi just nu en kartläggning över hur det ser ut här i Göteborg, Trollhättan, Borås.

Lokala överenskommelser

Göran Pettersson gav en bild av hur det ser ut med lokala överenskommelser i landet:

– I Skåne hade man en överenskommelseprocess som initierades av Nätverket Social Ekonomi Skåne, ett arbete på regional nivå. I Örebro fattade kommunfullmäktige beslut om en överenskommelse den 27 maj. Där var det den politiska nivån som tog initiativet, man efterfrågade en policy, och gav uppdrag till neutral aktör som bjöd in brett. 170 organisationer blev inbjudna, det tog ett år att genomföra den processen.

– I Botkyrka fick man en överenskommelse för ett år sedan: där var det ett par starka föreningar som började driva, sätta en plattform och prata med politiken om frågan. Alla de här överenskommelserna har olika karaktär. Jag tror att det är en av de viktigaste

lärdomarna. Man måste forma överenskommelsen utifrån de lokala förutsättningar som råder. Det som visat sig i alla överenskommelser är att det finns en principiell nivå. En variant på principerna finns med i alla.

– En viktig sak som jag tror har varit bra: att man har en neutral processledare.

Mia Nilson beskrev hur man arbetade för att bjuda in så brett som möjligt, och att alla som inbjöds kom.

– Själva dialogarbetet där texterna arbetats fram är förstås viktigt, att göra sin röst hörd. Men det finns ingenting som hindrar att man kan ansluta sig efteråt.

Hur ansluter man sig? Gå in på regeringens webbplats (eller via länk på Överenskommelsens webb) och fyll i blanketten som finns där.

Vad har ni för förväntningarna inför dialogarbetet här i Göteborg?

– I Göteborg har vi ju det sociala samverkansrådet. Respekt för varandras arbete är först och främst viktigt. Jag har god tillförsikt inför framtiden när det gäller Göteborg och samarbetet här, sa Carina Liljesand.

– Jag hoppas att ni formar er egen överenskommelse och gör den väldigt bred så att processen får legitimitet, och att det får en struktur så att accessen till politiken kommer till stånd, avslutade Göran Pettersson.

– Vi bildade samrådsgrupper. Vi hoppas att vi kan hjälpa till och dra igång, genom att hjälpa till att skapa möten mellan kommun, landsting och andra organisationer som jobbar med samma saker som vi gör i de 49 kommunerna, sa Charlotte Karlsdotter. Vi måste se vad det finns för förutsättningar och möjligheter i varje kommun.

– Jag går omkring och är smålycklig hela tiden, bara för att frågorna är på dagordningen och ges legitimitet, avslutade Annika Tännström. Det handlar om att kunna känna gemenskap med andra, delaktighet, att befinna sig i ett i sammanhang där man kan bidra på något sätt. Det är gammal hederlig altruism: Vi mår väl när vi känner att vi kan göra andra väl. Generösa människor är lyckligare!

Text och foto: Helena Sundqvist Laurin